

Journal of Social Sciences and Education

The Process Of Adaptation into Social Life of The Individuals Leaving The Child Support Centres as Adult

Melihhan BURAN¹

Social Worker

Esra ÇALIK VAR²

Yıldırım Beyazıt University, Institute of Health Sciences, Department of Social Work

ABSTRACT

Children support services, developing an important understanding related to child welfare area and giving services to children who are dragged to the crime or victims of crime and came across to dangers on the Street, came into service. During this study, it is going to be well on Children Support Centres through which community relations are regulated and the children who are determined to be in need of care precautions or protection decision because of having come across social dangers on the street or crime victims until their need satesatisfied and also on the institutions in which the individuals are separated as adults. The children who have to stay in Child Support Centres until they become adults because of unsuccessful psychosocial and rehabilitation process and in the framework of related social service regulations seem not to be necessary to extend protection decision after being adults , are pushed outside of social service intervention. From this point of view , the aim of this study will be based on the example of Afyonkarahisar Child Support centre related to ideas of children who were dragged to crime and taken into protection and individuals whose psychosocial rehabilitation having not been completed but having had caring social rehabilitation services came into an end because of being an adult, how did they start rehabilitation process, and their experiences during this period and their points of view related to adaption of social life following of leaving thei nstitution. Qualitative interview was achieved with to individuals who had stayed in Child Support Centres for at least 3 months. During the interviews, it was seen that these individuals had difficulty in dealing with various problems in social life, they could not get away from crime phenomenon and they needed social support after institution care.

KeyWords: Child support centre, juvenile delinquency, adaptation into social life, psychosocial support and social rehabilitation

ARTICLE INFO

Received: 09.04.2019

Revision received:

16.04.2019

Accepted: 17.04. 2019

Published online:

20.05.2019

¹ Corresponding author

Melihhan.buran@ailvecalisma.gov.tr
05547890772

² *Esra Çalık Var*

Çocuk Destek Merkezlerinden Reşit Olarak Ayrılan Bireylerin Sosyal Hayata Uyum Süreci

Melihhan BURAN³
Sosyal Hizmet Uzmanı

Esra Çalık VAR⁴

Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Hizmet Bölümü

ÖZET

MAKALE BİLGİSİ

Çocuk refahı alanına ilişkin önemli bir anlayış geliştiren Çocuk Koruma Kanunu'nda belirtilen esaslar doğrultusunda hazırlanan Çocuk Destek Merkezleri Yönetmeliği ile birlikte suça sürüklenen, suç mağduru veya sokakta tehlikelerle karşı karşıya kalmış çocuklara hizmet veren Çocuk Destek Merkezleri hizmete girmiştir. Bu çalışmada suça sürüklenmesi, suç mağduru olması veya sokakta sosyal tehlikelerle karşı karşıya kalması sebebiyle haklarında bakım tedbiri veya korunma kararı verilen çocuklardan; psikososyal desteğe ihtiyaç duyduğu tespit edilenlerin, bu ihtiyaçları giderilinceye kadar geçici süre ile koruma ve bakımlarının sağlandığı, bu süre içerisinde aile, yakın çevre ve toplum ilişkilerinin düzenlenmesine yönelik çalışmaların yürütüldüğü Çocuk Destek Merkezleri ve bu kuruluşlardan reşit olmaları sebebiyle ayrılan bireyler üzerinde durulacaktır. Çocuk Destek Merkezlerinde reşit olana kadar psikososyal destek ve rehabilitasyon sürecine dahil edilen ve ilgili sosyal hizmet mevzuatı gereğinde koruma kararı uzatılması gerekli görülmediği için söz konusu sosyal rehabilitasyon süreci tamamlanamayan suça sürüklenen çocuklar sosyal hizmet müdahalesinin dışında kalabilmektedir. Buradan hareketle, bu araştırmanın amacını, suça sürüklenen ve koruma altında bulunan çocuklardan psikososyal rehabilitasyonu tamamlanmayan fakat reşit olması nedeniyle Çocuk Destek Merkezlerinde sunulan bakım ve sosyal rehabilitasyon hizmeti sonlandırılan bireylerin psikososyal özellikleri, rehabilitasyon sürecine nasıl başladıkları, bu süreçteki yaşantılarına ilişkin görüşlerinin incelenmesi oluşturmaktadır. Çalışma kapsamında Çocuk Destek Merkezlerinde en az 3 ay kalmış olan 10 birey ile nitel görüşme sağlanmıştır. Yapılan görüşmelerde söz konusu bireylerin sosyal hayata uyumda çeşitli sorunlarla başa çıkmakta zorlandıkları, suç olgusundan tam manasıyla uzaklaşamadıkları ve kurum bakımı sonrası sosyal desteğe ihtiyaç duydukları görülmüştür.

Alınma Tarihi:
09.04.2019
Düzeltilmiş hali alınma tarihi: 16.04.2019.
Kabul Edilme Tarihi:
17.04.2019
Çevrimiçi yayınlanma tarihi: 20.05.2019

Anahtar Kelimeler: Çocuk destek merkezi, suça sürüklenen çocuk, çocuk suçluluğu, sosyal hayat uyum, psikososyal destek, sosyal rehabilitasyon

¹Sorumlu yazar iletişim bilgileri:
Melihhan.buran@ailevecalisma.gov.tr
05547890772

²Doç. Dr. Esra Çalık Var

GİRİŞ

İnsan yaşamında önemli yer tutan ve gelişim dönemleri içerisinde bireyin hayatını önemli derecede etkileyen süreçlerden biri çocukluk dönemidir. Bu dönemin insan yaşamında hangi yaş sınırlarını kapsadığı noktasındaki tartışmalar bir yana, bu dönemdeki davranış biçimleri ve kazanımlar bireyin gelecek yaşamını etkilemektedir. Bu sebeple hassas bir dönem olan çocukluk üzerinde büyük bir titizlikle durulmuştur.

Yan yana kullanılması olumsuz duygular yaratan “çocuk” ve “suç” kavramları sosyal bilimlerin ve kriminolojinin ilgi alanları olarak çözüm beklemektedir. Bireyin gelişimi için hassas bir dönemi ifade eden çocukluk çağında, suç davranışlarının ortaya çıkması sadece çocuğun yaşamını olumsuz etkilememekte toplumsal bir sorun olarak da çözüm beklemektedir. Bu durumun farkında olan bilim insanları yaptıkları çalışmalarla bu soruna yol açan süreçleri ve önlemeye ilişkin önerilerini ortaya koymuş, literatüre önemli katkılar sunmuştur. Çocuk suçluluğuna yol açan süreçleri ve çözüm önerilerini sağlam temele oturtma gerekliliğinin farkında olan profesyoneller öncelikli olarak doğru müdahale programları geliştirebilmek adına çocuk suçluluğunu tanımlamaya çalışmışlardır.

Ulusal literatürde “çocuk suçluluğu” olarak ifade ettiğimiz olgu; Batı literatüründe “reşit olmayanın suçluluğu” olarak anılmakta ve kanuna karşı gelmiş, 11-18 yaşları arasındaki çocukları tanımlamak için kullanılmaktadır. Çocuk suçluluğunun tanımlanmasında kullanılan ve aynı zamanda ceza ehliyetine erişilmesine ilişkin hususu belirleyen yaş sınırları ülkelerin ulusal mevzuatlarına göre değişiklik göstermektedir. Bu sınırlar incelendiğinde “Avustralya, Tazmania, Bangladeş, Kıbrıs Rum Kesimi, Gana, İrlanda, Ürdün, Kuveyt, Lübnan, Pakistan, Sudan, Suriye” gibi ülkelerde en alt ceza ehliyeti yaş sınırı olarak 7 yaşın temel alınmaktadır. (Uzun, 2015). Ülkemizde işlenen suçlara ilişkin uygulanan ceza yasasında ise ceza ehliyetine sahip olma sınırının 12 yaş olduğu, 12 yaş altı işlenen ve suç teşkil eden fiillere cezai müeyyide uygulanmadığı, bu yaş sınırı sayesinde suç işleyen çocuk ya da yetişkin olarak kabul edildiği, 18 yaşın altında suç olgusu ile tanışanlara ise ceza hükümleri yerine çocuklara özgü güvenlik tedbirlerinin uygulanabildiği görülmektedir. Bu noktadan hareketle çocuk suçluluğunu ülkemiz ceza yasası kapsamında değerlendirecek olursak 11-18 yaş aralığında bulunan bireylerin işlediği ve yasalarla ihtilafa düşen fiiller olarak tanımlamak mümkündür (Türk Ceza Kanunu).

Yaş sınırındaki farklı uygulamaların yanı sıra çocuk suçluluğu alanı ile ilgili yapılan akademik çalışmalara bakıldığında konuya psikoloji, sosyal hizmet, sosyoloji, hukuk, adli bilimler gibi çok yönlü disiplinler aracılığı ile yaklaşıldığı, tek bir bakış açısıyla açıklanabilecek bir kavram olmadığı görüşü kabul edilmektedir (İpek, 2010: 12). Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de bu anlayış ile üzerinde önemle durulan çocuk suçluluğunun nedenlerinin belirlenerek ortadan kaldırılabilmesi, toplum ve çocuklar üzerindeki etkisinin en aza indirgenebilmesi için önemli çalışmalar yürütülmektedir (Karakuş ve Tekin, 2012:30).

Çopur ve diğerleri (2015)’ nin yapmış oldukları “çocuk suçluluğu” tanımında ise çocukluğun altın çağı olarak adlandırılan yüzyılda ortaya konulan Çocuk Hakları Evrensel Beyannamesinde çocukluk için belirlenen yaş sınırına değinilmiş ve 18 yaş altında bulunan bireylerin türlü sebeplerle suç olgusuyla tanışması olarak ifade edilmiştir (Akt.Taş ve Arabacı, 2017:110).

Öte yandan konuya çok yönlü yaklaşan Kunt (2003:9); çocuk suçluluğunu bedensel, bilişsel ve ruhsal açıdan olgunluğa erişmemiş, sosyal çevresi içerisinde rol ve sorumluluklarını kavrayamamış ergenlik dönemindeki çocukların kanunla çelişen davranışlar sergilemesi olarak açıklamış, üzerinde ciddiyetle durulması gereken toplumsal bir sorun

olarak görmüştür. Kunt (2003) çocuğun suç ile tanışmasında ve kanunlarla ihtilafa düşmesinde çocuğun dışında kalan sosyoekonomik ve gelişimsel dönem koşullarına dikkat çekmekte ve söz konusu sosyal sorunun içerisinde yer alan çocuğu edilgen bir yerde konumlandırmaktadır. Böylece bu konunun sosyal bir sorun olduğunun ve çeşitli etmenlerin bir araya gelerek suç olgusunu yarattığı ifade edilmektedir.

Her şeyden önce çocuğun yasalarla ihtilafa düşen bir davranışta bulunması halinde “suçlu” olarak adlandırılmaması hususu çocukların yeniden topluma kazandırılması ve antisosyal davranışların önüne geçilmesi açısından önem taşımaktadır. Çocuk refahına ilişkin yapılan çalışmalara bakıldığında çocuğun suç olgusuyla tanışmasında sosyolojik sebepler üzerinde durulduğu, çocuğun suç fiilini işlemediği bilakis çocuğun bu sürece itildiği anlayışının hakim olduğu görülmektedir. (Polat, 2000) Çocuğun suçlu olma potansiyelinden ziyade suça sürüklenmiş olması durumu üzerinde durulmalıdır. Bu bağlamda “suçlu çocuk yoktur, suça sürüklenmiş çocuk vardır” mantığı benimsenmektedir. Benimsenen bu anlayış, çocuğun suç olgusu ile tanışmasında kendi iradesinin dışında bulunan farklı faktörlerin etkisini ortaya koymaktadır (Akarca,2017).

Söz konusu sosyal sorunun muhatabı olan çocuklar doğal güçsüzlükleri, sosyal ve hukuk normlarına uyum göstermede yaşadıkları bireysel, gelişimsel ve sosyal zorluklar nedeniyle sağlıklı ortamlara yönelebilmekte ve zaman zaman suç olgusu ile karşılaşabilmektedirler. Önemli bir gelişim dönemi içerisinde bulunan çocukların işlemiş oldukları fiilin kanunla ihtilafa düştüğünü algılama yetenekleri çoğu zaman erişkinden beklenildiği derecede olmayabilir. Hiç tanışmamaları gereken suç olgusundan çocukları uzaklaştırmada öncelik onları suça sürükleyen nedenlerin belirlenmesidir. Bir çocuğun suça sürüklenmesinde, bireysel veya kalıtsal faktörlerin yanı sıra içinde bulunduğu ailenin ve sosyal çevrenin özellikleri de önemli rol oynamaktadır. Bu nedenle, çocuğun çevresi ile bütün olarak ele alınarak değerlendirilmesi ve sırf çocuk olma özelliğinden dolayı bir çocuğun içinde olduğu bir faaliyete cezai sorumluluk yüklenmeyerek onun öncelikle korunması gerekir (Bülbül ve Doğan, 2016). Çocuk refahı alanında, günümüz bakış açısına hâkim olan ve bir nevi pozitif ayrımcılık olarak değerlendirebileceğimiz bu anlayış ile toplumların geleceği olan çocukların daha sağlıklı ve içerisinde yaşadığı toplum ile barışık olmaları amaçlanmaktadır.

Yaklaşık yüzyıl öncesine bakıldığında neredeyse tüm hukuk sistemlerinde çocuklar yetişkinlerle aynı kanunlarla yargılanmaya tabi tutulmuş ve içerisinde buldukları gelişimsel dönem özellikleri önemsenmemiştir. Bu kısıtlı bakış açısından biraz uzaklaşmayla beraber içlerinde Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Belçika, Fransa, Hollanda Almanya ve İtalya’ nın da bulunduğu ülkelerde yapılan reformlar ile çocuk suçluluğuna farklı bir bakış açısı kazandırılmış, bu reformlar içerisinde kurulan çocuk mahkemeleri önemli rol oynamıştır. Ülkemizdeyse 2005 yılında yürürlüğe giren 5395 sayılı “Çocuk Koruma Kanunu” ile koruyucu ve destekleyici tedbirler ön plana çıkarılmış, çocuklar hakkında özgürlüğü kısıtlayıcı tedbirler ile hapis cezasına en son çare olarak başvurulması gerektiği belirtilerek çocukluk dönemine hak ettiği değer verilmeye başlanmıştır. (Bülbül ve Doğan, 2016).

Çocukların yasalarla ihtilafa düşen davranışlar sergilemesinin “korunma ihtiyacı içinde olma” ile yakından ilişkisi mevcuttur. Nitekim ülkemizde koruma ve bakıma muhtaç çocuklara yönelik sunulan sosyal hizmetlere önemli bir bakış açısı kazandıran 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu’nda suça sürüklenen çocuk tanımına yer verilmiştir. Bu kanuna göre “kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen çocuk”, suça sürüklenen çocuk olarak tanımlanmaktadır.

Çocuk refahı alanında yürütülen sosyal hizmet politikalarına yön veren ve ülkelerin genelini ilgilendiren uluslararası sözleşmelere de bakıldığında çocuk suçluluğuna değinildiği

görülmektedir. Birleşmiş Milletler Çocukların Yargılanması İle İlgili Uyulması Gereken Standart Asgari Kurallar (Pekin Kuralları) çocukların suç olgusuyla tanışması halinde yargılama sürecinde çocuklara karşı kendisinden büyük insanlardan daha farklı bir bakış açısıyla muamele edilmesi gerektiğini savunmaktadır (Demir, 2017).

Diğer yandan Çocuk Adalet Sisteminin Uygulanması Hakkında Birleşmiş Milletler Asgari Standart Kuralları (Pekin Kuralları)'nın 5/1. maddesinde çocuk adalet sisteminin iki önemli amacına değinmiştir. Buna göre “Çocuk adalet sisteminde daima çocuğun iyileştirilmesi ön plana alınmalıdır ve çocuk suçlulara gösterilecek tepki hem suçun hem de suçlunun içinde bulunduğu koşullarla orantılı olmalıdır.” (Ulusal Çocuk Mevzuatı, 2013). Bu kurallar ile birlikte çocuk suçluluğunun önlenmesinde cezalardan ziyade suça sürüklenen çocukların topluma yeniden kazandırılması ve sosyal destek mekanizmalarının kullanılmasına önem verilmeye başlanmıştır.

Cezanın ödetici olmasındansa düzeltici ve onarıcı olması gerektiğini savunan pozitivistlerin kabul gören bu görüşlerinin bir sonucu olarak suça sürüklenmiş çocuklar için hapisaneler birer ıslahevi olarak tasarlanmıştır. Topluma yeniden kazanımın esas alındığı tutukevleri, bireyleri aynı zamanda sivil yaşama hazırlamak için bir araç olarak kullanılmaya başlanmıştır. Türkiye’de çocuk suçluluğuna ilişkin yapılan çalışmalara bakıldığında ise ilk ıslahevinin 1937 yılında Edirne’de hizmete girdiği, sonrasında 1979 yılında uygulamaya konulan Çocuk Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri kanunu ile ıslahevinde bulunan çocuklara ilişkin sosyal rehabilitasyon çalışmalarının başlatıldığı ve sosyal grup çalışmalarının yapıldığı görülmektedir (Uluğtekin, 1999). Modern bakış açısıyla yürütülen bu çalışmaların amacı; çocukları topluma geri kazandırmak, çocukların yeteneklerinin geliştirilerek suça alternatif yollara yönlendirilmesini sağlamak ve almış oldukları mesleki/sosyal eğitimlerle ıslahevinden ayrıldıktan sonraki süreçte kendi imkânları doğrultusunda hayatını kazanmasını sağlamak olmuştur. Çocukların belli bir otoritenin kontrolünde eğitim alarak ve çeşitli aktivitelerde bulunarak “topluma uygun” hale getirilmesi yaklaşımı ise bugün “eğitim evi” adını almış olan ıslahevlerinde devam etmektedir (Çoban, 2012).

Çocuk Eğitim Evi’nde tutuklu veya hükümlü olmasını gerektirmeyen hallerde ve söz konusu çocukların suça sürüklenmesine neden olabilecek bir ihmalin veya istismarın olduğunun tespit edildiği durumlarda ise söz konusu çocuklar 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu ilgili hükümlerince koruma ve bakım altına alınarak haklarında Çocuk Koruma Kanunu kapsamında koruyucu destekleyici ve önleyici tedbir kararları verilebilmekte, bu yolla çocuklar yaş, durum ve cinsiyetlerine uygun kuruluşlara tertip edilerek topluma yeniden kazandırılması amaçlanmaktadır.

Tam da bu amaç doğrultusunda uzun yıllar Türkiye’de suça sürüklenen ve suç mağduru olan koruma ve bakım altındaki çocuklara hizmet veren “Bakım ve Sosyal Rehabilitasyon Merkezleri (BSRM)” ile “Koruma Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri (KBRM)” 2015 yılında hizmet dönüşümüne uğramış, daha sistematik ve çocuk odaklı hizmet veren “Çocuk Destek Merkezleri” olarak tek çatı altında toplanmıştır. Söz konusu kuruluşlarda (BSRM, KBRM) kalan çocuklara yönelik olarak kapsamlı ve planlı bir mesleki müdahale sürecinin bulunmuyor olması yeni bir anlayışın gerekliliğini doğurmuş, kuruluş ismi içerisinde geçen "rehabilitasyon" kelimesi yaftalayıcı olması ve sosyal hizmetler koruması altında bulunan çocuklar arasında ayırıcı nitelik taşıması nedeniyle eleştirilmiştir. Bu sürecin neticesinde psikososyal desteğe ihtiyacı olan çocuklar hak ettikleri değeri ve önemi görebileceği yeni bir anlayış ile tanışmış, önceki dönemde bulunan ve adeta yaşadıklarından dolayı çocukların suçlandığı bakış açısı terk edilmiştir.

Suçta sürüklenen veya suç mağduru olan çocuklar suç olgusundan uzaklaştırılmak ve sosyal rehabilitasyonunun sağlanarak topluma kazandırılması amacıyla Çocuk Destek Merkezleri'nde durumuna uygun olarak Anka Psikososyal Destek Programına bağlı kalınarak üç aylık, altı aylık veya azami bir yıllık sosyal rehabilitasyon sürecine dâhil edilmektedirler (Çocuk Destek Merkezleri Yönetmeliği).

Farklı sebeplerle koruma ve bakım altına alınan çocukların korunma ve bakım altına alınması sürecine bakıldığında aile yanında desteklenmelerinin mümkün olmadığı durumlarda son çare olarak kurum bakımı tercih edilmektedir. Günümüzde çocuk koruma politikalarına ilişkin anlayışa bakıldığında aile odaklı sosyal hizmet prensibinin hâkim olduğunu, çocukların kurum bakımına alınmadan ailesi yanında desteklenerek belli hedeflere ulaşma amacının mevcut olduğunu ifade etmek yerinde olacaktır. Bu amaçla, türlü nedenlerle kurum bakımı seçeneği en son çözüm yolu olarak kullanıldığı durumlarda bile nihai amaç çocukların aile yanına yeniden dönüşünün sağlanmasıdır. Söz konusu amaç çocuk evleri ve çocuk evleri sitesi gibi hizmet modellerinde hâkim olduğu gibi Çocuk Destek Merkezlerinde de mevcuttur. Yani geçici süre bakım hizmeti sunan Çocuk Destek Merkezlerine kabulü sağlanan her çocuğun yaşadığı travmatik süreçleri atlatması, suçtan uzaklaşması veya risklerden uzak tutulması konusunda yapılan ve başarıya ulaşan çalışmalar neticesinde her çocuğun aile odaklı sosyal hizmet modellerinden veya diğer kurum bakımı hizmetlerinden yararlanması temel hedeftir.

Sunmuş olduğu hizmetin niteliği ve hizmet sunduğu kesimin özelliği bakımından Çocuk Destek Merkezleri koruma ve bakım hizmeti veren diğer kuruluşlardan ayrılmaktadır. Özel ilgi ve mesleki müdahale gerektiren çocuklara hizmet veren bu kuruluşların hizmete gireceği iller belli kıstaslar bakımından değerlendirmeye tutulurlar. Bu kıstaslar, il genelinde meydana gelen vaka sayıları, ilin ulaşım imkânları, sağlık, eğitim ve sosyal kültürel faaliyetlere erişim olarak sıralanabilir.

İllerde belirlenen ihtiyaca göre hizmete sunulan Çocuk Destek Merkezlerinde koruma ve bakım altında bulunan çocukların sosyal rehabilitasyonlarının sağlanması amacıyla Anka Psikososyal Destek Programı uygulanmaktadır. Her bir çocuğun psikososyal ve sosyokültürel özellikleri ile sahip olduğu güçlü veya güçsüz yönleri dikkate alınarak hazırlanan uygulama planları dahilinde hem çocuğa hem de ailesine yönelik olarak çok yönlü mesleki çalışma yürütülmektedir. Uygulamaya koyulan mesleki çalışmalar ve süreç üçer aylık dönemler halinde değerlendirilerek çocuklarda ve ailelerinde istenen aşamaya gelindiğinde çocuklara uygun alternatif sosyal hizmet modelleri belirlenmektedir.

Koruma ve bakım hizmeti sunulan çocukların her birinin yaşadığı olumsuz yaşam deneyimlerin ve travmaların sağlıklı şekilde atlatılması amacıyla Çocuk Destek Merkezlerinin her biri özel ihtisas alanlarına ayrılmıştır. Bu ihtisas alanları; suçta sürüklenen çocuklara hizmet sunan merkezler, suçun mağduru olan çocuklara hizmet sunan merkezler, madde bağımlısı çocuklara hizmet sunan merkezler, sokakta risk altında yaşayan çocuklara hizmet sunan merkezler, gebe çocuklar ve 18 yaş altı anne alan çocuklara hizmet sunan merkezler, refakatsiz sığınmacı çocuklara hizmet sunan merkezler olarak belirlenmiştir. Bu merkezlerin her birinde ayrı risk gruplarına ait çocuklar belli bir psikososyal destek programına tabii tutulmaktadır.

Çocuk Destek Merkezleri yeni bir hizmet modeli olmakla birlikte bu kuruluşlarda kalan çocuklara ilişkin akademik çalışmalar yürütülmüştür. Gerçekleştirilen bu çalışmalar değerlendirildiğinde çocukların kurum bakımında geçirdikleri süre ile sınırlı kaldığı; söz konusu kuruluşlara geliş öyküleri, kurum bakımı sonrası yaşadıkları ve sunulan psikososyal destek hizmetinin etkilerine değinilmediği görülmüştür.

ARAŞTIRMANIN AMACI

Yapılan bu araştırma ile koruma ve bakım altında bulunan suça sürüklenen çocukların rehabilitasyonlarına yönelik yapılan sosyal hizmet çalışmaları ve bu çalışmalar neticesinde suça sürüklenen çocukların hayatlarında meydana gelen değişiklikler ve geçmişteki yaşantıları nitel araştırma teknikleri ile ortaya konulmuştur.

Böylece koruma ve bakım altında iken suça sürüklenen veya suça sürüklenmeleri nedeniyle koruma bakım altına alınan ve Çocuk Destek Merkezlerinde psikososyal destek ve sosyal rehabilitasyon çalışmalarına dahil edilen fakat reşit olduktan sonra kurum bakım hizmeti sonlanması nedeniyle sosyal rehabilitasyon çalışmaları devam ettirilemeyen bireylerin Çocuk Destek Merkezlerine geliş nedenleri, işlenen suçların niteliği, sosyal çevreleri ile olan ilişkileri, merkezde sunulan koruma ve bakım hizmeti ile ilgili görüşleri, kurum bakımından ayrıldıktan sonra yaşamlarının nasıl devam ettiği, nelerin eksikliğini hissettikleri, yaşadıkları sosyoekonomik sorunların neler olduğu araştırılarak çözüme kavuşturulması ve yeni bir sosyal hizmet bakış açısı kazandırılması amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Bu araştırma nitel desende olan olgu bilim (fenomenolojik) yaklaşımına dayanmaktadır. Çalışma grubu, amaçlı örnekleme yöntemlerinden kartopu örnekleme ile belirlenmiş ve söz konusu çalışma grubunu ise Çocuk Destek Merkezi'nde en az 3 ay kurum bakımında kalmış, psikososyal destek/sosyal rehabilitasyon görmüş, sonrasında reşit olarak kuruluştan ilişigi kesilen 18-20 yaş aralığındaki 10 birey oluşturmaktadır. Çalışma grubundaki bireylerden birisi ile kurulan iletişim sonrası araştırmanın amaçlarına uygun özellikler taşıyan arkadaşlarına ulaşılarak çalışma grubu belirlenmiştir. Verilerin toplanmasında araştırmacı tarafından geliştirilen yarı-yapılandırılmış görüşme formu kullanılmış olup, toplanan verilerin anlamlı bir şekilde analiz edilmesinde içerik analizi gerçekleştirilmiştir. Veri toplama sürecinde örnekleme oluşturan reşitlerden bazıları ile yapılan görüşmeler yüz yüze sağlanmış, il dışında bulunanlarla ise telefon görüşmeleri ile söz konusu iletişim kurulmuş olup bireylerden gerekli onamlar alınmıştır. Bu kapsamda görüşme yapılan bireylerin kimlik bilgileri gizli tutulmuştur.

EVREN VE ÖRNEKLEM

Bu çalışmanın çalışma grubunu Çocuk Destek Merkezinde en az 3 ay psikososyal destek ve sosyal rehabilitasyon hizmeti görmüş ve reşit olarak ayrılmış 10 birey oluşturmaktadır.

VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Verilerin toplanmasında araştırmacı tarafından geliştirilen yarı-yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır.

VERİLERİN TOPLANMASI VE ANALİZİ

Toplanan verilerin anlamlı bir şekilde analiz edilmesinde içerik analizi tekniğinden faydalanılmıştır. Veri toplama sürecinde çalışma grubunu oluşturan reşitler ile yapılan görüşmeler yüz yüze ve telefon ile sağlanmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde suça sürüklenmeleri nedeniyle Çocuk Destek Merkezinde en az 3 ay süreli olarak koruma ve bakım altında kalan, reşit olmaları nedeniyle sosyal rehabilitasyonu başarıya ulaşmadan Çocuk Destek Merkezinden ayrılan bireylerin kurum bakımına ilişkin bilgileri ve görüşleri yer almaktadır.

Çocukların sosyo ekonomik ve kişisel özellikleri ile ilgili olarak;

Reşit olarak kurum bakımından ayrılan bireylerden 3' ünün 1998 doğumlu ve 7' sinin 1999 doğumlu olduğu; 4' ünün açık öğretim lisesine kayıtlı olduğu, 6' sının ilköğretim mezunu olduğu; tamamının bekâr olduğu; 2' sinin anne ve babasız, 3' ünün anne veya babasız, 1' inin anne ve babasının sağ ve ayrı olduğu, 4' ünün anne ve babasının sağ ve birlikte olduğu, bireylerin tamamının en az 1 kardeşlerinin bulunduğu öğrenilmiştir.

Çocuk Destek Merkezinde sunulan koruma ve bakım hizmeti ile ilgili olarak;

Çocuk Destek Merkezine geliş biçimlerine ait bilgiler: Verilen cevaplar incelendiğinde, bireylerin 7' sinin koruma ve bakım altında kalıyorken suç ile tanıştığı, öncesinde çocuk evleri sitesi, çocuk evleri ve koruyucu aile hizmet modellerinden faydalandığı fakat alternatif sosyal hizmet bakım modellerinin yetersiz kalması, davranış değişikliği ve psikososyal desteğe ihtiyaç duyduğu için sosyal hizmet modeli değişikliği gerçekleştiği görülmektedir.

Suçta sürüklenme durumuna ilişkin bilgiler: Suçta sürüklenme olayı ve türlerine ilişkin verilen cevaplar değerlendirildiğinde; 7' sinin mala karşı suç işlediği, 3' ünün kişilere karşı suç işlediği görülmüştür. İşlenen suçların türleri değişse de çocukların tamamının suçta sürüklenmelerinde neden olarak yaşadıkları sosyal yoksunlukların ve olumsuz arkadaş çevre etkisinin ağır bastığı belirlenmiştir.

Çocuk Destek Merkezinde kalırken aile ile görüşmelerine ilişkin bilgiler: Kurum bakımında kaldıkları süreçte aile üyeleri ile olan ilişkileri irdelendiğinde ebeveynlerinden en az biri hayatta olan çocukların büyük çoğunluğunun aile üyeleri ile sınırlı iletişimlerinin olduğu, aile üyeleri ile olan bu kısıtlı iletişimin kurum bakımı öncesinde de mevcut olduğu ve bu durumun devam ettirildiği, hatta bazılarının hiç görüşme sağlamadığı, buna neden olarak ailelerin çocuklarına yönelik olumsuz düşüncelerinin ve ihmalkâr tutumlarının yanı sıra çocukların ailelerine karşı takındıkları reddedici tavrın belirtildiği görülmüştür.

Çocuk Destek Merkezinde kalır iken suçta sürüklenmeye ilişkin bilgiler: Psikososyal destek ve sosyal rehabilitasyon sağlanırken yeni suç öyküsü ile tanışma hususu irdelendiğinde çocukların söz konusu süreçte de suçta eğilimli oldukları, olumsuz arkadaş çevresinin, sosyal yönden dışlanmış olmanın ve kurum bakımında birlikte kaldığı arkadaşlarının bunda etkili olduğu, kendileri ile yeteri kadar ilgilenilmedikleri ve sahiplenilmedikleri gerekçesiyle suçta sürüklendiklerini düşündükleri, kurum içerisindeki fiziksel şartların ve sosyal etkinliklerin kendilerini tatmin etmediği için kurum ve çalışanlarla çatışma yaşadıkları, boş zamanlarını olumlu yönde kullanamadıkları ifade edilmiştir.

Çocuk Destek Merkezinde sunulan hizmetlere ve Anka Psikososyal Destek hizmetine ilişkin görüşler: Çocuk Destek Merkezinde uygulanan psikososyal destek hizmetinin suçtan uzaklaştırmadaki etkisine ilişkin çocuklardan 6' sı çalışmaları yetersiz ve etkisiz bulmuş, yeterli görenlerin de çalışmaların yürütülmesine yönelik eksik gördüğü hususlar olduğu görülmüştür. Yetersiz bulunmasına neden olarak Çocuk Destek Merkezinin fiziki şartları, şehir merkezinden uzak olması, sosyokültürel faaliyetlerin eksikliği, çalışanların isteksizliği ve ilgisizliği ifade edilmiştir.

Kuruluştan izinsiz ayrılma deneyimine ilişkin bilgiler: Çocukların hepsinin en az bir kere kuruluştan izinsiz olarak ayrıldığı, izinsiz ayrıldığı durumlarda bu sürenin sokakta veya arkadaş ortamında geçirildiği, kuruluştan izinsiz ayrılma nedeni olarak kurum şartlarının elverişsiz olması, kurum dışı sosyal ortamın çekiciliği durumlarının ağır bastığı belirlenmiştir.

Çocuk Destek Merkezinden Ayrıldıktan Sonraki Yaşamları Hakkında Görüşleri

Kurum bakımı sonrası kimle yaşadığına ilişkin bilgiler: Çocuk Destek Merkezinden reşit olarak ayrılan bireylerden beş(5)'inin ailesi veya yakın çevresi ile birlikte yaşamaya başladığı, iki (2)'sinin yalnız ve üç (3)'ünün arkadaşları ile birlikte yaşadığı, ailesi ile birlikte yaşamayanların aile üyeleri veya diğer akrabaları ile olan iletişimlerinin çok sınırlı olduğu veya hiç iletişim sağlamadığı belirtilmiştir.

Çalışma hayatına ilişkin bilgiler: Koruma altındaki çocukların kurum bakımı hizmetleri sona erdikten sonra kamu kurumlarına memur olarak atanmalarını sağlayan 3413 sayılı yasa kapsamında kuruluştan ayrılan her bireye Form-A belgesi düzenlenir. Eğitim durumuna göre atama hakkı elde eden bireyler güvenlik soruşturmasından başarı ile geçtikten sonra yaptıkları tercih doğrultusunda memur olarak görevlerine başlamaktadır.

Araştırmaya katılan bireylerin tamamına işe yerleşmelerinin ilk adımı olan Form-A belgesinin doldurulduğu, 1'inin kurum bakımında geçirdiği sürenin iki yıldan az olması nedeniyle tercih yapmaya hak sahibi olamadığı, 2' sinin atanmayı beklediği, 2' sinin son atamalarda memur olarak görevlerine başladığı, 2' sinin güvenlik soruşturmasında başarısız olması nedeniyle memur olamadığı, 3' ünün ise hak sahibi oldukları halde atama için tercih yapmadıkları, çocuklardan 6' sının gelir elde edebilmek adına çeşitli iş kollarında sigortasız çalıştığı, bazılarının emeklerinin sömürüldüğü ifade ettikleri görülmüştür. Ayrıca reşit olan bireylerden sosyo ekonomik yoksunluk yaşadığı tespit edilenlerin Sosyal ve Ekonomik Destek Yönetmeliği kapsamında düzenli nakdi yardım aldığı anlaşılmıştır. Bu nakdi yardım hizmetini anlamlı bulan bireyler, ödenen ücret ve yardımın süresi noktasında yetersiz görmektedir. Şöyle ki söz konusu maddi destek bireylerin düzenli bir işte çalışıncaya kadar en fazla 2 yıl ile sınırlandırılmış olduğundan görüşme yapılan kişilerce eleştirilmiştir. Bununla ilgili olarak görüşme yapılan bir birey "Devletimizin bu para yardımı olmasa belki karnımı doyuramadığım zamanlar olacaktı. Fakat ben bu yardımı en fazla 5 ay daha alacağım ve bir iş de bulamadım, güvenlik soruşturmasından geçemediğim için atanamadım da. Arkadaşlarımla birlikte yaşıyorum. Bazen onlarla sigortasız işlere gidiyoruz. Ama düzenli bir iş değil haliyle. 5 ay bittiğinde ben maddi yardıma ihtiyaç duymayacak mıyım? Her şey yoluna mı girecek?" ifadelerini kullanmıştır.

Kurum bakımı sonrası suç işleme durumu: Görüşme yapılan bireylerden üç tanesinin yeniden yasalarla ihtilafa düşen davranışlarda bulunduğu, diğerlerinin ise çocukluk çağında sürüklenmiş olduğu suçlar ile ilgili hukuki süreçlerin devam ettiği öğrenilmiştir. Kurum bakımı sonrası suç işleyen bireylerden 2'sinin sosyal hayata uyum noktasında sorun yaşadıkları, ikili ilişkilerinde sorun çözme becerilerinin tam manasıyla gelişmediği, işledikleri suçun şahsa ve mala yönelik olduğu öğrenilmiştir. Bu konuyla ilgili olarak katılımcılardan biri "yurttan çıktuktan bir ay sonra arkadaş ortamında bir kavgaya karıştım. Kavganın olduğu dükkana da biraz zarar verdik o esnada. Sonra hem dükkan sahibi hem de şahıs şikayetçi oldu. Karakolda yetişkin olarak sorguya çekildiğimde artık her şeyin eskisinden farklı olduğunu çocuk olmadığının farkına vardım. Eskiden yurttayken hocalarımızın uyarılarına kulak asmamıştım, bir şey olmayacağını düşünmüştüm. Bu olay ve sonrasında devam eden eski dosyalarımın mahkemelerine çağrıldığımda anladım. Bize yapılan uyarılar aslında haklıydı ve bence yeterliydi de ama biz durumun ciddiyetine varamamıştık. Eski dosyalarım yüzünden devlet memuru da olamayacağım. Keşke hocalarımı dinleseydim" şeklinde ifade etmiştir.

Reşit olarak kurumdan ayrıldıktan sonra suç işleyen bireylerden biri hakkında ise motosiklet hırsızlığı iddiasıyla soruşturma başlatılmıştır. Şu an gelir getirici düzenli bir işte çalışmayan bireyin arkadaşları ile birlikte yaşadığı, maddi sıkıntıların ve kendisini kurum bakımı sonrası yalnız hissetmesinin kendisi için önemli bir sorun olduğu aktarılmıştır.

Kurum bakımı sonrası psikososyal desteğe ihtiyaç duyma hususuna ilişkin görüşler: Çocuk Destek Merkezinde psikososyal destek ve sosyal rehabilitasyon hizmeti görür iken reşit olmaları nedeniyle kurum bakımından ayrılan bireylerin hepsi profesyonel desteğe ihtiyaç duyduğunu, bu durumun eksikliğini yaşadıklarını, hiçbirinin psikiyatrik destek almadıklarını ve kurum bakımı sonrası izlemenin devam etmesi gerektiğini, bunun kendileri adına faydalı olduğunu düşündüklerini ifade etmiştir.

Kurum bakımı sonrası beklentilerine ilişkin görüşler: Bireylerin tamamı kendilerinin yakından takip edilmesi gerektiğini, iletişimin ve etkileşimin düzenli yapılması gerektiğini, kurum bakımı sonrası boşluğa düştüklerini, kendi hallerine bırakıldıklarında yeniden suçla bulaşma ihtimallerinin olduğunu, bu rehberliğe ve danışmanlığa gönüllü olmayan bireylerin dahi bu sürece zorunlu dahil edilebilecekleri sistemin olması gerektiğini, asıl desteğe kurum bakımından sonra ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir. Bu hususta katılımcılardan biri “ben 0-6 yaş çocuk yuvasından beri yurttayım. Evim ve ailem olarak burayı bildim. En son Çodem’ de kaldım. 18 yaşımı doldurdum ve yurttan ayrıldım. Babam yok annem ise cezaevinde. Yani bana yol gösterecek bir büyüğüm de yok yanımda. Şimdi arkadaşlarımla birlikte ev tuttum onlarla kalıyorum. Memurluk için hak sahibiydim, tercih yapmakla yapmamak arasında kaldım, arkadaşlarımla gazına geldim memur olmak istemedim, benden sonra yurttan ayrılanlar memur oldu çok pişmanım. Beni yönlendirecek birisi olsaydı ben arkadaşlarımla belki dinlemezdim. Belki yurttayken hocalarımı dinlemedim ama yurttan sonra hayatı gördüm, şimdi hocalarımla öğütlerine muhtacım. Bazı arkadaşlarımla hocalarımla görüşmek istemiyormuş bildiğim kadarıyla, bence istemeseler de bizi takip etmeliler” demiştir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Alan taramasında Çocuk Destek Merkezlerinde koruma ve bakım altında bulunan suçla sürüklenen çocukların kurum bakımı sonrasına ilişkin yaşadıkları üzerine bir çalışmanın yapılmadığı, yapılan çalışmaların ise suç mağduru olan çocuklar üzerine yapıldığı ve sadece kurum bakımı süreci üzerinde durulduğu görülmüştür.

Yapılan bu çalışmada 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu kapsamında koruma ve bakım altında bulunan, suçla sürüklenmeleri nedeniyle Çocuk Destek Merkezlerinde psikososyal rehabilitasyon sürecine alınan bireylerin kurum bakımı öncesinde ve kurum bakımı sürecinde yaşadıkları üzerinde durulmuştur.

Çocuk Destek Merkezlerinden psikososyal rehabilitasyonu sağlanmadan reşit olarak ayrılan bireylerin yaşadığı sosyal ve ekonomik sorunların olduğu ve kurum bakımı sonrası yaşanan sorunların çözüme kavuşturulması gerektiği fikriyle hareket edilmiş, anlamlı sonuçlar elde edilmiştir.

Çalışmada çocukların Çocuk Destek Merkezinde kurum bakımı ve kurum bakımı sonrası izleme sürecine ilişkin bulgulara ulaşılmıştır.

Elde edilen bilgilere bakıldığında Çocuk Destek Merkezine kabul edilen çocukların büyük çoğunluğunun daha öncesinde bir kurum bakımında (Çocuk Evleri, Çocuk Evleri Sitesi v.s.) koruma ve bakım altında bulunduğu, koruma ve bakım altında iken suç olgusu ile tanıştığı görülmüştür. Kurum bakımında iken suçla sürüklenmelerinin olduğu belirlenen çocuklardan sadece 3 tanesinin yasalarla ihtilafa düşen davranışlarda bulunduğu, diğer bireylerin ise mahkeme süreçlerinin devam ettiği anlaşılmıştır. Suç türlerini ise öncelikli olarak mala karşı işlenen suçlar ve kişilere karşı işlenen suçlar oluşturmaktadır. Bu durum devlet koruması ve bakımı altında (Çocuk Destek Merkezleri, Çocuk Evleri, Çocuk Evleri Sitesi) bulunan çocukların suç olgusu ile tanışmasını engelleyemediği, ergenlik dönemi

nedeniyle ya da bireysel özelliklerle oluşabilen antisosyal davranışlar yerine uygun sosyal davranışların geliştirmelerini sağlayacak daha etkili hizmet modellerine ihtiyaç olduğunu göstermektedir. Hâlihazırda uygulanan mesleki müdahalelerin söz konusu bireylerin sosyal normlarla uyumlu hale gelmelerini ve suç davranışlarını tekrarlamalarını engellemekte yetersiz kaldığı görülmektedir.

Çocuk Destek Merkezlerinde kurum bakımında iken aileleri ile kısıtlı görüşen çocukların söz konusu durumlarının reşit olarak ayrıldıktan sonra da devam ettiği, aileleri ile olan ilişkilerinin halen istenen düzeyde olmadığı, aileleri ile birlikte yaşayan gençlerin yanı sıra arkadaşları ile veya yalnız yaşayan bireylerin de olduğu görülmüştür. Aile odaklı çalışmaların daha sistematik ve amaca yönelik olarak kurumdaki danışmanlar tarafından özenle yürütülmesinin söz konusu bireylerin kurum sonrası sosyal hayata hazırlanmalarında önemli görülmektedir.

Keçe (2018) ve Öğütçü (2018) tarafından yapılan araştırmada suçun mağduru olmaları sebebiyle Çocuk Destek Merkezlerinde kalan çocukların Anka Psikososyal Destek programını benimsediği ifade edilmiştir. Çalışmamızda ise Keçe (2018)' in aksine Çocuk Destek Merkezinde kalan çocukların söz konusu programı benimseyemedikleri, bunda kurumun fiziksel koşullarının ve imkanlarının söz konusu programa uygun olmadığına büyük payı olduğunu bildirdikleri görülmüştür. Uygulanan programın etkililiği fiziksel koşullardan etkilenebilmekte, sunulan hizmet modelinin tüm şartları sağlıklı, yeterli ve çocuğun gelişimini destekleyecek yönde olduğunda çocuk için faydalı olabileceği düşünülmektedir. Kurumların fiziksel yetersizliklerinin bireylerin “kurulardan izinsiz ayrılma” davranışının da nedenleri arasında gösterdikleri görülmüştür. Bu nedenle, psikososyal destek ve sosyal rehabilitasyon sürecinin uygun fiziksel imkanlara sahip kurumlarda anlamlı sonuçlar verebildiği ve çocuklar tarafından benimsenebildiği anlaşılmıştır. Bu gerçekten hareketle, psikososyal destek ve rehabilitasyon sürecinin uygulanacağı kuruluşların fiziki şartlarının bu hizmetin felsefesine ve amacına uygun hale getirilmeden çocuklara yönelik mesleki müdahalede bulunulmaması daha doğru olacaktır.

Kurum bakımı sonrası yaşamlarını idame ettirebilme durumuna bakıldığında 3413 sayılı “Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu” kapsamında atama bekleyen gençlerin mevcut olduğu, bir kısmının sürüklenmiş olduğu suçlar nedeniyle güvenlik soruşturmasının olumsuz sonuçlandığı ve memur olarak atanmadığı, sigorta dışı çalışmaların mevcut olduğu ve emeklerinin sömürüldüğü, yaşanan bu sorunların söz konusu çocukların Çocuk Destek Merkezlerinde kalmaları ile ilişkili olduğu ifade edilmiştir. Kurum bakımından ayrılan gençlerden aileleri ile birlikte kalanların yanı sıra tek başlarına hayatlarını idame ettirme çabası içinde olanların da olduğu göz önünde bulundurulduğunda, sosyal rehabilitasyonu sağlanmayan bu bireylerin yeniden suç olgusuyla tanışmaları veya istenen yaşam standartlarına erişememeleri olası sonuçlar arasındadır. Kurum sonrası hayata ilişkin beklentilerine bakıldığında gençlerin kendilerini boşluğa düşmüş hissettikleri, daha yoğun ve yakın bir etkileşime ihtiyaç duydukları, desteklenmelerinin kendileri açısından önemli olduğu ifade edilmiştir. Bu noktadan hareketle, diğer kurumlardan ayrılan gençlerin izlemesi bir yana özel ihtimam gerektiren Çocuk Destek Merkezlerinden ayrılan bireylerin sosyal hayatta izlenmeleri ve desteklenmeleri yeni sosyal sorunların önlenmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Kurum bakımı sonrası izlemelerin sosyal rehabilitasyonu sağlanmamış bireylerde önemi tartışılmaz bir konu olmakla birlikte, 5395 sayılı kanunun kapsayıcılığı dışına çıkan bu bireylerin sosyal hizmetler ile olan bağının yeniden sağlanması amacıyla yeni politikaların geliştirilmesi ve sosyal hayata uyum çalışmalarının kurum bakımı sonrasında da aynı titizlikle belirli bir program çerçevesinde gerçekleştirilmesi sağlanmalıdır. Bu amaçla, Çocuk Destek Merkezlerinden reşit olarak ayrılan bireylerin izlemelerinin ve

danışmanlıklarının Anka Psikososyal Destek Programı eğitimi almış ve uygulama becerisine sahip meslek elemanlarınca yürütülmesi uygun olacaktır. Bu süreçte her bir meslek elemanının sorumlu olacağı birey sayısının olabildiği kadar az olması hizmetin amacına ulaşmasında önemli bir etken olacağı gerçeğinden hareketle İl Müdürlüğü bünyesindeki meslek elemanlarının her birine temel Anka Psikososyal Destek Programı eğitimi verilmelidir.

Suç olgusu ile tanışan ve koruma altına alınarak Çocuk Destek Merkezinde sosyal rehabilitasyon sürecine dahil edilen bireylerden bir kısmı güvenlik soruşturmasının olumsuz sonuçlanması veya 2 yıldan az kurum bakımında kalmaları nedeniyle 3413 sayılı kanunun vermiş olduğu devlet memuru olma hakkını kullanamamaktadır. Bu durum söz konusu bireylerin sosyal hayata uyumlarında ve temel ihtiyaçlarını karşılama noktasında önemli sorunlara yol açabilmektedir. Reşit olarak kurumdan ayrıldığı sürece kadar devletin desteğini ve şefkatini hisseden bireyler, böylesi bir durumda kendilerini yalnız hissetmektedir. Bu durumun önüne geçilmesi ve kurum sonrası sosyal hayata tutunmaları açısından İş-Kur ile yürütülecek ortak bir proje ile söz konusu bireylerin düzenli ve güvenli iş ortamlarında çalışarak gelir elde etmeleri sağlanabilir ve bu sayede olası yeni suç olgularının önüne geçilebilir.

KAYNAKÇA

- Akarca, M. (2017). Çocukların Ceza Hukukundaki Yeri ve Çocukların Korunması. 30/03/2019, <https://www.anayasa.gov.tr/media/3626/akarca.pdf>
- Arabacı, L. ve Taş, G. (2017). Çocuklarda suça sürükleyen faktörler, ruhsal problemler ve hemşirelik bakımı. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 8(2), 110-117.
- Bülbül, S. ve Doğan, S. (2016). Suça sürüklenen çocukların durumu ve çözüm önerileri. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 59, 31-36.
- Çoban, S. (2012). Sosyal Çevrenin Etkilerinin Çocukların Suç ve Problemlili Davranışları ile İlişkileri. (Doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Demir, A. (2017). Suça Sürüklenen Çocukların Ruhsal İşleyişlerinin Projektif Testlerle Değerlendirilmesi. (Yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- İpek, A. (2010). Suça sürüklenen çocukların okul dönemlerinin incelenmesi ve bu dönemde barındırdıkları risk faktörlerinin belirlenmesi: Ankara, İstanbul ve İzmir jandarma çocuk merkezleri örneği. (Yüksek lisans tezi). Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Karakuş, Ö. ve Tekin, H. (2012). Çocuk koruma kanunu uyarınca haklarında danışmanlık tedbiri uygulanan çocukların özelliği (Konya örneği). *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 7(29), 29-44.
- Kunt, V. (2003). *Çocuk vesuç* (Yüksek lisans tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Polat, O. (2000). *Adlî tıp*. İstanbul: Der Yayınları.
- Uluğtekin, S. (1994). *Çocuk mahkemeleri ve sosyal inceleme raporları*. Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınevi.
- Ulusal Çocuk Mevzuatı (2013). *Çocuk adalet sistemi çalışanları eğitim programı* <http://www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/3.%20ULUSAL%20C3%87OCUK%20MEVZUATI.pdf>
- Uzun, Z. (2015). *Suç ve değer ilişkisi: suça sürüklenmiş çocuklar üzerine bir araştırma*. (Yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu
29310 sayılı Çocuk Destek Merkezleri Yönetmeliği
3413 sayılı SHÇEK Kanunu